

El nostre és un document del segle XVI d'àmbit notarial que forma part de l'Arxiu d'Història de Castellar, municipi del Vallès Occidental a la vall alta del Ripoll, classificat sota la signatura A. H. C. (ACJ) «15» núm. 2. Es tracta de la confirmació d'un altre document de capitulacions matrimonials.

AHC (ACJ) «15» núm. 2.

ÀPOCA DE BARTOMEU PUIGORIGUER
A GABRIEL JULIANA, CONFORME AQUEST
HA PAGAT LA DOT DE LA SEVA FILLA EULÀLIA,
SEGONS L'ACORD REGISTRAT EN ELS SEUS
CAPÍTOLS MATRIMONIALS.

ANY 1562

Sens dubte, no és un palimpsest, ja que no presenta un important deteriorament, excepte un petit torat que és original del pergami entre la línia 16 i 17 del primer paràgraf.

Moltes són les possibles matèries que poden tenir els documents: paper, pergami, paper-pergami, vitel·la, etc. Aquest està fet amb vitel·la, tot i que no es pot apreciar amb claredat quin cantó és de pell i quin de carn.

Fent un estudi paleogràfic d'aquest document, podríem arribar a la conclusió que, per la inclinació de les lletres, pels traços emprats i per les abreviatures, està escrit en escriptura cursiva renaixentista. L'escriptura cursiva era emprada per a les necessitats quotidianes i, molt sovint, en documents notarials; d'aquí la seva lleugera inclinació cap a la dreta. Tanmateix, l'encapçalament està ressaltat per un tamany més gran i no segueix els canons de la cursiva. Moltes són les abreviatures que apareixen en aquest text, abreviatures per suspensió, com *nota*, i per contracció, com *ombr*.

El text sembla haver estat escrit per una sola persona, un i que es noten les diferents repeses de l'escriptor, amb canvis de tinta prima i gruixuda. No presenta cap classe de decoració, ni calderons ni capelleires, excepte la signatura, i una petita marca central al final del text, que es tracta d'una *probatia*, signe de vist-i-plau al document finalitzat.

Sembla que la tinta, de color negre, utilitzada per a l'escriptura, fou feta d'elements naturals. Possiblement utilitzaren com a material escriptori el càlam (*calamus*), una ploma de canya, i més tard una ploma d'ocell utilitzada ja des de

Daniel Bullich, Meri Fonte, Laura Giménez,
Isaac Juan, José Miguel López, Judit Margalef,
Teresa Molinos, Meri Nieto i Tània Sangenis

El nostre és un document del segle XVI d'àmbit notarial que forma part de l'Arxiu d'Història de Castellar, municipi del Vallès Occidental a la vall alta del Ripoll, classificat sota la signatura A. H. C. (ACJ) «15» núm. 2. Es tracta de la confirmació d'un altre document de capitulacions matrimonials; el primer data del 6 d'octubre de 1545 i el segon, és a dir, el que nosaltres comentem, del 12 d'octubre de 1562.

COMENTARI EXTERN

El primer a destacar és el seu format rectangular, de 21 × 31 cm. El text està distribuït en tres paràgrafs, amb les corresponents caixes d'escriptura. El primer consta de 18 línies, el segon de 2 línies, i finalment el tercer, en té 8. No s'hi observen ni les marques de punxat ni el ratllat. Sens dubte, no és un palimpsest. Tampoc no presenta un important deteriorament, excepte un petit forat que és original del pergamí entre la línia 16 i 17 del primer paràgraf.

Moltes són les possibles matèries que poden tenir els documents: paper, pergamí, paper-pergamí, vitel·la, etc. Aquest està fet amb vitel·la, tot i que no es pot apreciar amb claredat quin cantó és de pell i quin de carn.

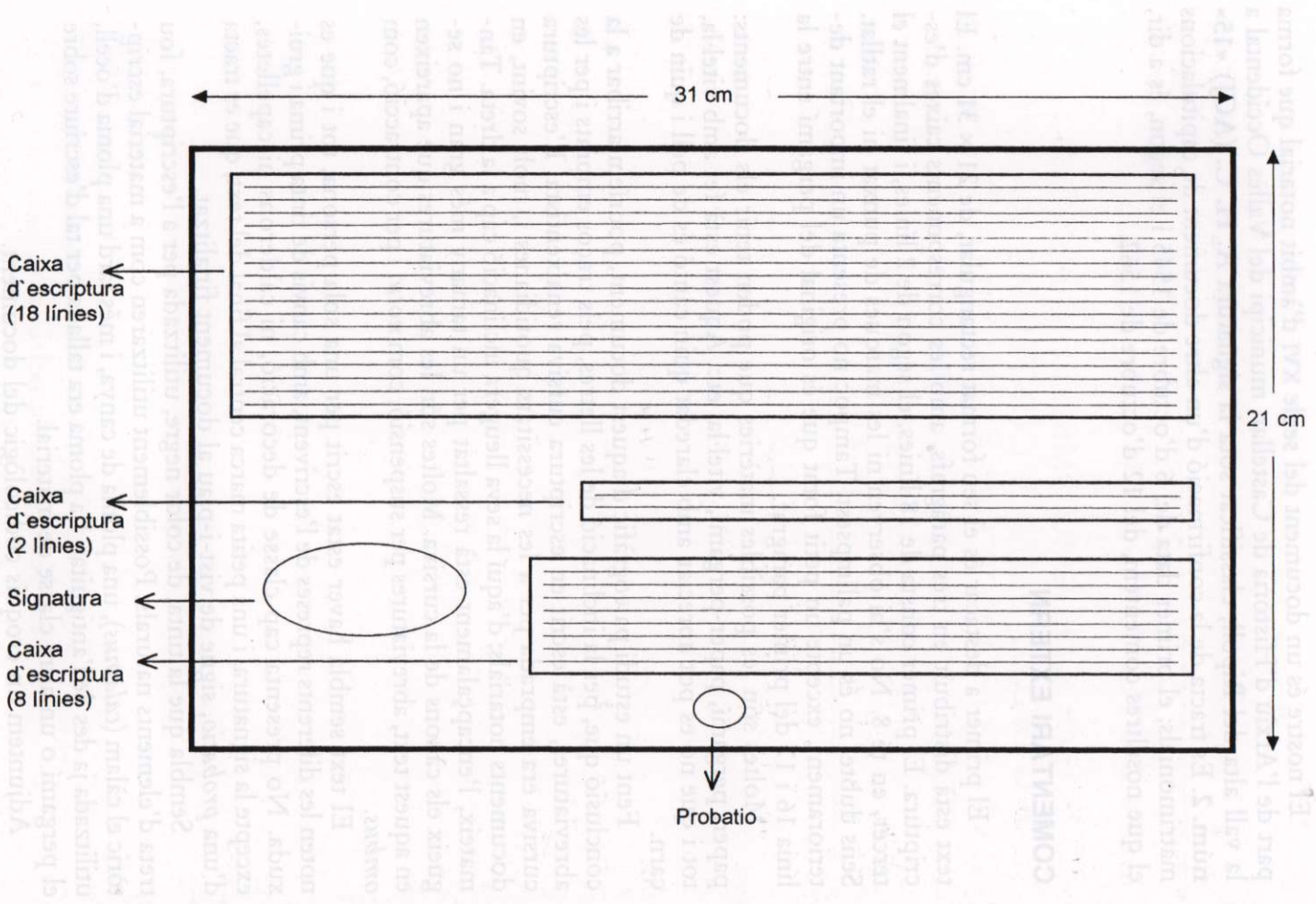
Fent un estudi paleogràfic d'aquest document, podríem arribar a la conclusió que, per la inclinació de les lletres, pels traços emprats i per les abreviatures, està escrit en escriptura cursiva renaixentista. L'escriptura cursiva era emprada per a les necessitats quotidianes i, molt sovint, en documents notariais; d'aquí la seva lleugera inclinació cap a la dreta. Tanmateix, l'encapçalament està ressaltat per un tamany més gran i no segueix els cànons de la cursiva. Moltes són les abreviatures que apareixen en aquest text, abreviatures per suspensió, com *notu*, i per contracció, com *ombus*.

El text sembla haver estat escrit per una sola persona, tot i que es noten les diferents repeses de l'escrient, amb canvis de tinta prima i gruixuda. No presenta cap classe de decoració, ni calderons ni capelletes, excepte la signatura, i una petita marca central al final del text, que es tracta d'una *probatio*, signe de vist-i-plau al document finalitzat.

Sembla que la tinta, de color negre, utilitzada per a l'escriptura, fou treta d'elements naturals. Possiblement utilitzaren com a material escriptòric el càlam (*calamus*), una ploma de canya, i més tard una ploma d'ocell, utilitzada ja des de l'antiguitat. La ploma era tallada per tal d'escriure sobre el pergamí o un altre classe de material.

Adjuntem un croquis codicològic del document.

Estudi filològic i diplomàtic

PROPOSTA DE TRANSCRIPCIÓ

(1) *Sit omnibus notum quod ego, Bartholomeus Puigoriquer, cultor parrochie et termini Sancti Minatis diocesis Barchinonensis, (2) Gratis et ex certa scientia, confiteor et recognoscho vobis: domine Eulalie, uxori mee, per verba de presenti filieque Gabrieli Juliani, (3) cultor, et domine Eulalie, eius uxoris, parrochie Sancti Felicis del Recho et termini de Castellar dicte diochesis, quod per manus dicti Gabrieli (4) Juliani, patris vestri, dedistis et solvistis in presentia notarii et testimonium infrascriptum, omnes illas quinquaginta libras monette barchinonense et (5) unum arrarium, sine coffra cum suis jocalibus sine ornamentis, quas vos michi constituistis mearum et vestrarum tempore nuptiarum, (6) et de quibus vobis feci et firmavi sponsalicij instrumentum, Quod cum presenti vobis laudo, aprobo, rattifico et confirmo, prout in capitulis (7) matrimonialibus, inter me et vos factis et firmatis, continetur de quibus receptum fuit instrumentum in scribania publica ville Ca (8) lidarum de monte bovino, sexta mensis octobris anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo quadragesimo quinto; et ydeo renuntiando (9) exceptioni pecunie non numerate et non solute et doli, mali et accioni in factum et omni alii iuri consuetudini contra hec, (10) repugnantibus quovismodo in testimonium premissorum vobis facio apocham de soluto ac absolutionem diffinicionem ac bonum (11) et perpetum finem et pactum firmissimum de ulterius aliquid non petendo et de non agendo in manu et posse notarii infrascripti tamquam pub (12) lice persone, pro vobis et vestris et pro aliis etiam personis omnibus et singulis quarum interest et intererit recipienti et pacissenti ac (13) etiam legitime stipulanti solempni stipulationi vallatum, imponens michi et meis super predictis scilencium perpetum omnemque (14) viam agendi penitus abdicando et nichillominus cancello et anullo et procancellato et anullato penitus haberi volo, (15) debitorum instrumentum resultantis predictis capitulis matrimonialibus et omnes obligationes in eo contentis, sic quod acetero, (16) michi nec meis prodesse nec vobis aut vestris obesse ullo modo possint. Actum est hoc in villa Calidarum de monte bovino (17) diochesi barchinonense, sexta mensis octobris anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo quadragesimo quinto. Signum Bar (18) tholomeij Puigoriquer predicti qui hec laudo firmo et iuro.*

(19) *Testes huius Rei sunt honorem Johannes Cuberta, merchator, et Gabriell Clos, assahunator. (20) Dicte ville Calidarum.*

(21) *Signum Francisci Llado presbiteri autoritate Reverendi domini archidiaconi vallensis, in ecclesia barcinonense pub (22) licii notarii Regentisque notariam publicam ville, termini ac etiam parrochie Calidarum de monte (23) bovino diochesi barchinonense, proheredibus honorem Gabrielis*

Orriols quoque dicte ville Calidarum domini (24) utilis et pro proprietarii dicte notarie publice qui hoc instrumentum repertum firmatumque in quadam (25) manuali libro ipsius notarie publice de tempore discreti antici Vinyolli notarii eiusdem (26) ville, iuxta aprissiam et cursum dicti notarii notavit et post modum in hanch publicam (27) redigens formam scripsit, fecit requisitus die duodecima mensis octobris anno a nativitate Domini (28) millesimo quingentesimo sexagesimo secundo, clausit.

PROPOSTA DE TRADUCCIÓ

Sigui conegut per tothom que jo Bartomeu Puigoriguer, habitant de la parròquia i terme de Sentmenat situat a la diòcesi de Barcelona, sense interès i des d'una indubtable consciència us declaro i reconeixo per les paraules intercanviades en aquest moment a vós senyora Eulàlia, esposa meva i filla de Gabriel Juliana com també de la senyora Eulàlia, esposa seva, habitants de la parròquia de Sant Feliu del Racó terme de Castellar de la dita diòcesis, que per mediació del dit Gabriel Juliana, pare vostre, va donar-me i va pagar-me en presència d'un notari i testimonis, els sotasignants, la totalitat d'aquelles cinquanta lliures en moneda de Barcelona i unes arres sense cofre amb les seves joies corresponents no ornamentades, les quals vós va fixar en el moment de les meves i vostres núpries i per les quals us vaig entregar i us vaig firmar un document esponsal que en el document d'avui jo us el lloo, aprovo, ratifico i confirmo, tal i com en les capitulacions matrimoniales fetes i firmades entre jo i vós està contingut, de les quals fou fet un document que es guarda a l'escrivania pública de la vila de Caldes de Montbui, el dia 6 d'octubre de l'any a partir del naixement del Senyor 1545. I per causa d'això, renunciant a qualsevol clàusula monetària, no comptabilitzada i no pagada, i també a qualsevol engany, malícia o acció de fet, i a tot altre dret o costum que actuessin en contra d'aquest de qualsevol manera, en testimoni de tot allò dit anteriorment, jo us faig de la manera que convingui, una època d'alliberament i d'absolució del deute encaminada a una bona i perpètua fi, i un pacte firmíssim pel qual en l'esdevenidor res no reclamaré i cap document posaré en mà i possessió del notari que més avall signa com a persona pública, ni a vós, ni als vostres, ni tampoc a totes les altres persones presents, per a les quals el document sigui d'importància o pugui ser d'importància perquè el vulgui rebre o verificar-lo o també perquè el demani com a garantia solemnement i legítimament; i renunciant a tot camí d'actuació, totalment cancel·lo i anul·lo i cancel·lat i anul·lat completament vull que es consideri el document de deutes resultant d'allò dit a les capitulacions matrimoniales i totes les obligacions en aquest contingudes amb

Nom actual: Església de Sant Feliu del Racó. Nom documentat: parrochie Sancti Felicis del Recho (3) AHC (ACJ) «15» núm. 2; parrochie Sancti Felicis del Reco termini de Castellàr (2) AHC (ACJ) «15» núm. 13; Sancti Ffelicis de Castellario (5) AHC (ACJ) «14» núm. 6. Fotografia: J. Garròs

la finalitat que per causa d'això de cap manera puguin ni aprofitar-me a mi ni als meus, ni perjudicar de cap manera a vós o als vostres. L'acta d'aquest document es va aixecar a la vila de Caldes de Montbui a la diòcesi de Barcelona, el dia sis d'octubre de 1545. Firma Bartomeu Puigoriger el ja anomenat que lloa aquestes capitulacions, les firma i jura.

Testimonis d'aquest document són l'honorable Joan Cuberta mercader i Gabriel Clos assahonador, a la dita vila de Caldes.

Signa Francesc Lladó, prevere per l'autoritat del reverend senyor ardiaca del Vallès a l'església de Barcelona notari públic, regent de la notaria pública de la vila, terme i també de la parròquia de Caldes de Montbui de la diòcesi de Barcelona, a favor dels hereus de l'honorable Gabriel Orriols que en altre temps fou senyor qualificat i propietari de la dita notaria pública, el qual aquest document va rebre i va firmar en un llibre-manual a la mateixa notaria pública en temps de l'antic notari Vinyol de la mateixa vila, i immediatament després d'entendre'l i seguint el dit notari, el va fer inscriure redactant-lo en aquest format de document públic i havent-se-li demanat, el va tancar el dia 12 d'octubre de l'any a partir del naixement del Senyor 1562.

D'acord.

COMENTARI INTERN

Pel que fa a l'estructura del document, en farem un estudi diferenciant-ne les parts.

Protocol

Troblem en primer lloc la NOTIFICACIÓ (línia 1), que és un crit d'alerta per a captar l'atenció del lector; aquests mots estan escrits en un tamany tangiblement superior a la resta i, per tant, destaquen tant per la posició inicial com per la mida. Es tracta, generalment, de fórmules, i aquesta és la que encapçala el document de Castellar: *Sit omnibus notum quod*.

Aquesta part del document no sempre forma part del protocol, sinó que pot anar precedida d'una invocació o d'una salutació que, en aquest cas, no apareixen. Ambdues són més pròpies de documents reials o papals. L'element que sí que trobem en aquest document és, evidentment, la SUBSCRIPCIÓ o INTITULACIÓ (línia 1), que identifica l'individu que ordena els documents; en aquest cas se'ns faciliten el nom i el cognom: *Bartholomeus Puigoriger*. El mot *cultor* tant podria definir l'ofici del personatge com designar l'indret del qual és habitant.

A continuació trobem la DIRECCIÓ (línies 2-4), on s'indica a qui va dirigit el document; en aquest cas són tres individus: *domine Eulalie, uxori*

mee, filiique Gabrieli Juliani, cultor, i domine Eulalie eius uxoris; la primera és l'esposa de qui ordena el document i els altres dos són els pares d'aquesta, encarregats de la dot.

Text central

Després d'haver ubicat tots els individus que apareixen en el text en les corresponents parròquies, trobem l'EXPOSICIÓ (línies 2-8) d'allò que confirma el document respecte les anteriors capitulacions matrimonials. Es fa referència sobretot a quina va ser la dot que el marit rebé de l'esposa en el casament. Són nombrosos els verbs que, significant gairebé el mateix, apareixen junts per a donar una informació més precisa i contundent: *laudo, aprobo, rattifico et confirmo*.

La definició clara dels motius que condueixen a la redacció del document és la disposició (línies 10-11), que estableix en un pacte fermíssim que les condicions dels documents mai seran violades: *...vobis facio apocham de soluto ac absolutionem diffinicionem ac bonum et perpetum finem et pactum firmissimum...*

La part final d'aquest apartat són les CLÀUSULES COMMINATÒRIES (línies 11-16) que, en aquest document, són penals ja que penalitzen el possible incompliment del contracte establert: *acetero michi nec meis prodesse nec vobis aut vestris obesse ullo modo possedit*.

Escatocol

La part final ve introduïda per la DATACIÓ i UBICACIÓ (línies 16-17) del primer document en què s'establiren les capitulacions matrimonials: *Actum est hoc in villa Calidarum de monte bovino diochesi barchinonense sexta mensis octobris anno a nativitate domini millesimo quingentesimo quadragesimo quinto*.

A continuació hi ha els SIGNES DE CONVALIDACIÓ amb la signatura de l'individu que ordena el document (línies 17-18) i de dos testimonis (línies 19-20). Finalment signa el notari (línies 21-27) i se'ns presenta una problemàtica particular d'aquest document; el notari que signa, Francesc Lladó, ho fa en substitució de Gabriel Orriol, notari ja mort que s'ocupà de redactar el primer document de les capitulacions matrimonials.

Al final del document hi ha la DATACIÓ: *die duodecima mensis octobris anno a nativitate domini millesimo quingentesimo sexagesimo secundo*.

Aquesta és l'estructura interna del document que, amb lleugeres variants, respon al patró notarial de l'època, en què la llengua emprada ha perdut precisió i expressivitat i, per tant, trobem documents plagats de redundàncies, fórmules i formes perifràstiques que caracteritzen els documents medievals.

COMENTARI LINGÜÍSTIC

Característiques fonètiques

En general, hi ha força habilitat del notari o escriptent a l'hora de mantenir un ús correcte de les formes originals del llatí. La síncopa —supressió de la síl·laba o vocal medial d'una paraula—, freqüent a la llengua parlada, no s'observa. Això s'esdevé principalment perquè els notaris o escriptents aprenien de memòria la majoria de fórmules, establertes en temps visigòtics i tardo-romans: *termini* o *debitorium* (15) no han sincoptat malgrat que en català han esdevingut *terme* i *deute*, respectivament.

La vocal epentètica que ajudaria, tal i com succeeix en català, a pronunciar els grups consonàntics inicials *sp*, *sc*, *st*, tampoc no ha estat utilitzada: *sponsalicū* (6), *scientia* (2), *stipulatione* (14).

Tampoc el betacisme ha estat un error per a l'escriptent ja que no ha confós la *b* amb la *v* en paraules com *aprobo* (6), *scribania* (7), *debitorium* (15), i tampoc no ha caigut en l'hipercultisme *g>j* o *j>g*: *jocalibus* (5), *ego* (1) —cat.: *jo*— o *regentisque* (22).

En els grups d'anterior o final de paraula tampoc no ha badat: *nct>nt*: *sancti* (3); *mn>mm*, sense assimilació però de vegades amb introducció de consonant epentètica: *solempni* (13).

El grup final *m>ø* ja hauria estat perdut en llatí clàssic. Es manté l'abreviatura .

En els grups *pt*, *ps*, *ct*, *cs>ss* hi ha una mica de tot: *actioni* —llat. clàs.— *accioni* (9) sembla indicar que la grafia *cc* es pronunciava [ss]; en canvi, *nuptias* (5) demostra que manté el grup *pt* —cat. núpcies—; també *receptum* (7) i *ipsius* (25).¹ Però altra vegada tenim una altra vegada evolució en el grup *sc*: *pacissenti* (12) —llat. clàs. *pacisco*. Casos semblants de l'assibillació *-ti->-ci-[t]>[s]* són les paraules *scilencium* (13), *silentium* en llatí clàssic (*-c-* potser d'origen hipercultista o bé una hipercorrecció); i també la paraula *diffinicionem* (10) —amb un canvi de vocalisme i una geminació provinents de formes ja del llatí clàssic— la forma més comuna de la qual és *definitionem*.

La *-d* final es manté sense esdevenir *-t* final: *quod* (3, 6, 15), *aliquid* (11).

Només en una paraula de l'àmbit quotidià la *o* ha evolucionat a *u*: *assahonator* (19).

Pel que fa a l'evolució del diftong *ae>e*, el llatí clàssic ja havia iniciat el procés en la llengua parlada; no és d'estranyar, doncs: *hec* (18, 19) i *domine Eulalie uxoris mee* (2).

L'ús de la *i* longa, característica típica de l'Edat Mitjana: ex.: *publicii*

(22), *propietarii* (24), *sponsalicii* (6), *alii* (9); fins i tot al mig d'una paraula: *meiis* (16).

Respecte a les confusions entre les grafies *q*, *c* i *k*, podríem destacar com a dada curiosa *peccunie* (9), que en llatí pot ser escrit o *pecunia* o bé *pegunia*, la doble grafia indicaria intensitat en el so [k]. Seguint amb el problema de la [k], entrariem en el problema de l'ús arbitrari d'*h* i, més concretament, de *ch*. En un moment determinat, és sabut que el llatí va adoptar les paraules que provenien del grec i que s'escriuen amb χ [kh], afegint a la *c* una *h*. El nostre escriptor així escriu correctament *parrochie* (1, 3) i *apocham* (10); en canvi, s'equivoca en *merchator* (19), *Barchinonensis* (19), *recognoscho* (2), *Recho* (3). Les primeres responen a un origen grec de la paraula i per tant hi ha un correcte ús de *ch*, però les segones són gratuïtes. Sembla que algunes d'aquestes grafies eren correctes en documents de l'època i, per tant, respondrien més a un hàbit comú.

És força habitual trobar també el datiu del pronom personal *mibi*, reforçat per una *c* per no esdevenir *mi* (ex. *michi* [5, 13]), però *mibi* (16), encara que la grafia no és clara; també *nichilonimus*, on *c* s'usa de recolzament altra vegada.

Nota. Dins d'aquest bloc s'hi podria afegir *scribsit* (27), que ha sofert una sonorització, ja que hauria d'haver estat *scripsit*. Ara bé, l'arrel del verb és *scrib-* hauríem d'entendre potser que l'escriptor coneixeria perfectament l'arrel i per un moment va dubtar de la forma correcta; o senzillament, ja que *-it* està escrit més petit, l'escriptor volia escriure primer una forma i finalment en va escriure una altra, quedant la *b* de les altres formes de l'arrel *scrib-*.

Quadre de les eclinacions que apareixen en el document

	Segona declinació		Tercera declinació		Primera declinació	
	Singular	Plural	Singular	Plural	Singular	Plural
Nominatiu	<i>Instrumentum</i>	<i>Testimonii</i>	<i>Merchatis</i>			
Acusatiu	<i>Arrarium</i>	<i>Verba</i>	<i>Absolutionem</i>	<i>Omnes</i>	<i>Apocham</i>	<i>Nuptias</i>
Genitiu	<i>Vestri</i>	<i>Premissium</i>	<i>Patris</i>		<i>Parrochie</i>	
Datiu				<i>Omnibus</i>	<i>Domine</i>	
Ablatiu	<i>Anno</i>	<i>Capitulis</i>	<i>Tempore</i>	<i>localibus</i>	<i>Presentia</i>	

Característiques morfològiques

El quadre adjacent a aquestes característiques demostra, en certa manera, que l'ús de les declinacions i el sincretisme de casos no és generalitzat en aquest document, puix que, tot i que la quarta i la cinquena declinacions són gairebé desaparegudes —*manus* (3) i *manu* (11) són vestigis de la quarta, però cada una reforçada per les respectives preposicions *per*+acusatiu i *in*+ablatiu—, les altres tres funcionen encara. La primera declinació sobreviu emmascarada moltes vegades per *e>ae*; en canvi, la segona i la tercera prenen tot el protagonisme. En aquest cas, però, encara trobem molts masculins formant part, com en llatí clàssic, de la tercera declinació. Això recolza el fet que el canvi fonamental del llatí medieval encara està en procés o bé que l'escrivent coneix bé les fórmules notariales, reforçades sempre, però, per les preposicions que són les que col·laboren a fer entendre el text.

El quadre també posa de manifest que els casos són diferenciats i conservats, no arribant a cap sincretisme evident.

Pel que fa a la conjugació, la majoria de verbs transitius conserven la seva transitivitat *facio apocham* (10), *dedistis et solvistis... omnes illas libras* (4), i els verbs intransitius la seva intransitivitat. Es mantenen verbs en forma passiva, com *continetur* (7), igual que verbs deponents que no han passat a formar-se en veu activa, *confiteor* (2). Hi ha un ús significatiu de les formes compostes, tot i que no són la majoria: *actum est* (10), *reperitum et firmatum* (24), *receptum fuit* (7), *cultus* (sum) (1).

Hi ha una proliferació de participis, conseqüència dels nous verbs auxiliars: *procancellato et annullato* (14), *predictis* (15), *factis et firmatis* (7), *stipulanti* (13), *repugnantibus* (10), etc. L'augment del gerundi per substituir el participi de present és evident en els següents casos: *abdicando* (14), *agendi* (14), *renuntiando* (9, 10), tot i que potser són pocs comparats amb els participis de present: *disponens* (13), *contentis* (15), *redigens* (27) i d'altres. Per tant, l'ús del gerundi no és generalitzat encara.

Per acabar, el valor del subjuntiu, que es perd en llatí medieval, és constatat amb la forma *possint* (16), on el valor del subjuntiu té encara força, o el *sit* (1), on hi ha un clar valor subjuntiu.

Característiques sintàctiques

La majoria de casos susceptibles d'aparèixer principalment en funció circumstancial són sistemàticament marcats amb una preposició, que moltes vegades repeteix el valor del cas, hipercharacteritzant la forma: *de presenti* (2), *in capitulis matrimonialibus* (6), *in scribania* (7)... Algunes altres s'han emprat incorrectament: *cum presenti* (6). D'altres preposicions

han adquirit la seva funció, essent clarament elles el valor circumstancial: *per verba* (2), *per manus* (3), *sine coffra* (5), *inter me et vos* (7), *contra hec* (9), *pro vobis* (12), *super predictis* (4), *de tempora* (25). Algunes han adquirit un sentit nou o potser dubtós: *In hanch publicam redigens* (26, 27). I algunes, molt clarament, són catalanismes: *del recho* (3), *termini de castellar* (3), *de monte bovino* (16). La majoria regeixen correctament el cas, però ja no és aquest qui determina la preposició, sinó més aviat el contrari: *in quadam* (24), *in villa* (17), *post modum* (26), *in ecclesia* (21), *sine ornamentis* (5).

El tema dels pronoms és de difícil solució. Apareixen la majoria dels existents en llatí i, especialment, els pronoms personals que indiquen sempre qui és qui —en un document notarial és molt important saber qui fa què o qui dóna què, etc.—. S'utilitza el *vobis* com a fórmula de respecte, i així mateix es fa amb l'*ego* (1) *me et vos* (7), *mihi* (16), etc. Després hi ha una sèrie de pronoms com *vestrarum et mearum* (5), *patris nostri* (4), *meiis* (16) que obeeixen a usos de la llengua parlada.

Les conjuncions actuen com a recanvi útil quan la falta de puntuació i la contínua subordinació d'idees no ho suggereixen. Cal destacar la proliferació del *quod* (1, 3, 6, etc.) i els seus casos derivats *quas* (5), *quo* (10), *quam* (12), *qui* (18). A més a més, hi ha abundància de conjuncions formades a partir de la unió de dos termes: *perut* (6), *sic quod* (15).

L'artificiositat del llatí emprat en el document crea frases llargues, ampuloses i repetitives, lligant-se les diferents clàusules a través de preposicions i conjuncions.

Característiques lèxiques

En general, la majoria de paraules no han variat de significat. Són perfectament comparables amb les seves homònimes del llatí clàssic. La repetició de paraules, l'aclariment i el deteniment de moltes de les parts del document s'atribueixen a la desconeixença per part de l'autor i dels lectors interessats molts dels significats d'algunes d'aquestes paraules. Així, no són estranyes paraules compostes: *dicte* (3), *predicti* (18), *exdictis* (15), *firmo* (18), *confirmo* (6). Moltes vegades aquest fet es complementa amb l'acumulació de paraules sinònimes: *cancello et procancellato* (14), *laudo, firmo et juro* (18), *laudo, aprobo, rattifico et confirmo* (6).